

RIIGIKOHUS

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUM

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-4-1-31-13
Otsuse kuupäev	22. oktoober 2013
Kohtukoosseis	Eesistuja Priit Pikamäe, liikmed Tõnu Anton, Ott Järvesaar, Lea Kivi ja Lea Laarmaa
Kohtuasi	Riigilõivuseaduse § 56 lõike 1 ja lisa 1 (1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis) põhiseaduslikkuse kontroll osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 6 000 000 krooni kuni 7 000 000 krooni tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 240 000 krooni
Menetluse alus	Tallinna Ringkonnakohtu 20. juuni 2013. a määrus tsiviilasjas nr 2-10-24182
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

Tunnistada, et riigilõivuseaduse (RT I 2006, 58, 439; RT I, 22.12.2010, 1) § 56 lõige 1 ja lisa 1 olid 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsiooniga põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 6 000 000 krooni kuni 7 000 000 krooni tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 240 000 krooni.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

- Olympic Entertainment Group AS esitas 20. mail 2010 Harju Maakohtule hagi Moneta Inc ja Swedbank AS-i vastu. Moneta Inc esitas 29. septembril 2010 Harju Maakohtule vastuhagi Olympic Entertainment Group AS-i ja Swedbank AS-i vastu. Vastuhagi esitamisel 29. septembril 2010 tasus OÜ Advokaadibüroo Borenus Moneta Inc eest riigilõivu 240 000 krooni.
- Harju Maakohus rahaldas 19. augusti 2011. a otsusega hagi ja vastuhagi osaliselt. Tallinna Ringkonnakohus tühistas 29. detsembri 2011. a otsusega Harju Maakohtu otsuse osaliselt ja tegi tühistatud osas uue otsuse.
- Olympic Entertainment Group AS esitas ringkonnakohtu otsuse peale kassatsioonkaebuse ja Moneta Inc esitas vastukassatsioonkaebuse. Riigikohtu tsiviilkolleegium tühistas 3. oktoobri 2012. a otsusega kohtuasjas nr 3-2-1-94-12 Tallinna Ringkonnakohtu 29. detsembri 2011. a otsuse ja Harju Maakohtu 19. augusti 2011. a otsuse osaliselt ning saatis asja uueks läbivaatamiseks Tallinna Ringkonnakohtule. Riigikohtu tsiviilkolleegium luges vastuhagihinnaks 6 906 960 krooni ehk 441 435 eurot ja 20 senti (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 3. oktoobri 2012. a otsus kohtuasjas nr 3-2-1-94-12, punkt 60).
- Tallinna Ringkonnakohus kinnitas 22. novembri 2012. a määrusega Moneta Inc ja Olympic Entertainment Group AS-i ning Swedbank AS-i vahel kompromissi ja lõpetas tsiviilasja menetluse. Ringkonnakohtu määrus jõustus 24. novembril 2012.

5. 20. novembril 2012 esitas Moneta Inc Tallinna Ringkonnakohtule avalduse, milles taotles riigilõivuseaduse (RLS) § 56 lõike 1 koostoimes lisaga 1 alates 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis põhiseaduse vastaseks tunnistamist osas, milles need nägid ette kohustuse tasuda tsiviilasjas hinnaga üle 6 000 000 krooni kuni 7 000 000 krooni hagiavalduselt riigilõivu 240 000 krooni. Avalduses paluti määrata vastuhagiavalduselt tasumisele kuulunud riigilõivu suuruseks 127 750 krooni (8164 eurot 71 senti) ja tagastada enammakstud riigilõiv 7174 eurot 8 senti.

RINGKONNAKOHTU LAHEND

6. Tallinna Ringkonnakohus tunnistas 20. juuni 2013. a määrusega põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata RLS § 56 lõike 1 koostoimes lisaga 1 (1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis) osas, milles need nägid ette kohustuse tasuda tsiviilasjas hinnaga üle 6 000 000 krooni kuni 7 000 000 krooni hagiavalduselt riigilõivu 240 000 krooni.

7. Ringkonnakohus leidis, et Riigikohus on tunnistanud põhiseaduse vastaseks praeguses asjas tasutud riigilõivumääradele 240 000 krooni riigilõivuseaduse lisas 1 vahetult eelnenud ja järgnenud riigilõivumäärad, kuigi erinevas vääringus (Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 18. oktoobri 2012. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-15-12, põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 18. detsembri 2012. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-25-12, põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 20. juuni 2012. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-9-12). Samuti on Riigikohus põhiseaduse vastaseks tunnistanud hagiavalduselt tasuda tulnud riigilõivumäära kroonides, mis eelnes riigilõivuseaduse lisas 1 praeguses asjas tasuda tulnud riigilõivumääradele (Riigikohtu üldkogu 6. märtsi 2012. a otsus kohtuasjas nr 3-2-1-67-11). Ringkonnakohus ei näinud põhjust hinnata praeguses asjas riigilõivumäära põhiseaduspärasust erinevalt eelnevate lahendite põhjendustest.

8. Ringkonnakohus rahuldab Moneta Inc avalduse ja määras Riigikohtu üldkogu 29. novembri 2011. a otsusele kohtuasjas nr 3-3-1-22-11 tuginedes vastuhagiavalduselt tasumisele kuulunud riigilõivu põhiseaduslikuks määraks 127 750 krooni (8164 eurot 71 senti). Kuivõrd avaldaja tasus vastuhagilt riigilõivu 240 000 krooni, tagastas kohus talle enammakstud riigilõivu 112 250 krooni ehk 7174 eurot 8 senti.

MENETLUSOSALISTE ARVAMUSED

9. **Riigikogu põhiseaduskomisjon ja õiguskomisjon** on seisukohal, et enne 1. juulit 2012 kehtinud riigilõivud olid põhiseaduse vastased.

10. **Moneta Inc** on seisukohal, et vaidlusalused sätted olid põhiseadusega vastuolus.

11. **Swedbank AS** leiab, et Riigikohtul ei ole põhjust praeguses asjas hinnata riigilõivu põhiseaduslikkust erinevalt senisest kohtupraktikast.

12. **Olympic Entertainment Group AS** riigilõivu põhiseaduspärasuse kohta arvamust ei avaldanud.

13. **Õiguskantsler** leiab, et vaidlusalused sätted olid vastuolus põhiseaduse (PS) § 15 lõike 1 esimese lausega ning §-ga 11.

14. **Justiitsminister** leiab, et vaidlusalused sätted olid põhiseadusega kooskõlas. Riigilõivud on kehtestatud menetlusökonoomia tagamiseks, mis on põhiseaduslik õigusväärtus. Lõivu määra sõltuvusse seadmine hagi hinnast aitab tagada, et hagi nõutav summa rajaneb kahju läbimõeldud arvestusel. Samuti sooviti lõivu määrad muuta tsiviilasjade lahendamisel võimalikult kulupõhiseks. Kuna on olemas õiguslik mehhanism maksejõuetu isiku riigilõivu tasumisest vabastamiseks, oli vaidlusalune riigilõivu määr ministri hinnangul proportsionaalne vahend eesmärgi saavutamiseks.

KOHALDAMATA JÄETUD SÄTTED

15. Riigilõivuseaduse (RT I 2006, 58, 439; RT I, 22.12.2010, 1) § 56 „Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine“ lõige 1:

„Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagi hinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi või kindla summana.“

16. Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde „Riigilõivu täismäärad avalduse esitamise eest tsiviilkohtumenetluses (kroonides)“ (1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010):

Tsiviilasjas hind kuni, k.a	Riigilõivu täismäär
6 000 000	[---]
7 000 000	240 000

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

17. Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus hindab, peab olema vaidluse lahendamisel asjassepuutuv (põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) § 14 lõige 2).

18. Tallinna Ringkonnakohus tunnistas vaidlusalused riigilõivuseaduse sätted põhiseaduse vastaseks ja jättis kohaldamata 20. juuni 2013. a määrusega tsiviilasjas nr 2-10-24182, vaadates läbi ja rahuldades Moneta Inc 20. novembri 2012 avaldust vastuhagiavalduselt enamtasutud riigilõivu tagastamiseks ning riigilõivumäära põhiseadusvastaseks tunnistamiseks. Moneta Inc oli esitanud 29. septembril 2009 Harju Maakohtule vastuhagiavalduse ja tasunud hagi hinnalt 6 609 960 krooni riigilõivu 240 000 krooni.

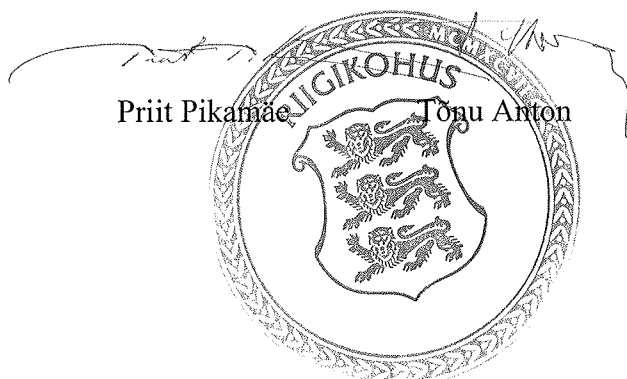
19. Kolleegium leiab, et Moneta Inc avalduse lahendamisel Tallinna Ringkonnakohtus olid RLS § 56 lõige 1 koostoimes lisaga 1 alates 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis asjassepuutuvad sätted osas, mis nägid ette, et hagiavalduselt hagi hinnaga üle 6 000 000 krooni kuni 7 000 000 krooni tuleb tasuda riigilõivu 240 000 krooni.

20. Hagiavalduselt riigilõivu tasumise nõue ja selle määr riivavad eeskätt PS § 15 lõike 1 esimeses lauses tagatud igäihe põhiõigust pöörduda oma õiguste rikkumise korral kohtu poole. Riigikohus on leidnud, et kõrgest riigilõivumäärast tulenev põhiõiguste riive ei ole olnud menetlusökoonoomia ja õigusemõistmise kulude kandmises osalemise eesmärkide saavutamiseks proportsionaalne (vt nt Riigikohtu üldkogu 6. märtsi 2012. a otsus kohtuasjas nr 3-2-1-67-11, punktid 27–28).

21. Eelnimetatud põhjendustel on Riigikohus tunnistanud põhiseadusvastaseks vaidlusalusest riigilõivumäärast märkimisväärselt väiksemaid riigilõive, sealhulgas riigilõivuseaduse lisa 1 vaidlusalusele riigilõivumäärale vahetult eelnenud riigilõivud nii kroonides kui ka eurodes. Riigikohtu üldkogu tunnistas 6. märtsi 2012. a otsusega kohtuasjas nr 3-2-1-67-11 RLS § 56 lõike 1 koostoimes lisaga 1 alates 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis põhiseaduse vastaseks osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 5 000 000 krooni kuni 6 000 000 krooni tuli tasuda riigilõivu 220 000 krooni. Põhiseaduse vastaseks on tunnistatud ka RLS § 57 lõige 1 koostoimes lisaga 1 alates 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis osas, milles samaväärse hinnaga tsiviilasjas tuli hagiavalduse esitamisel tasuda samaväärne riigilõiv eurodes (tsiviilasja hind üle 319 558 euro 24 senti kuni 383 469 eurot 89 senti, riigilõiv 14 060 eurot 56 senti) (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 18. oktoobri 2012. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-15-12 ja 18. detsembrini 2012. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-25-12).

22. Samuti on Riigikohus tunnistanud põhiseaduse vastaseks vaidlusalusele riigilõivule riigilõivuseaduse lisas 1 vahetult järgneva riigilõivumäära eurodes. Põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tunnistas RLS § 57 lõike 1 koostoimes lisaga 1 alates 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis põhiseaduse vastaseks osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 447 381 euro 53 sendi kuni 511 293 eurot 18 senti tuli hagiavalduse esitamisel tasuta riigilõivu 16 617 eurot 2 senti (Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 20. juuni 2012. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-9-12).

23. Kolleegium jääb Riigikohtu varasemas praktikas võetud seisukohtade juurde ning samadel kaalutlustel ja PSJKS § 15 lõike 1 punktile 5 tuginedes tunnistab, et riigilõivuseaduse (RT I 2006, 58, 439; RT I, 22.12.2010, 1) § 56 lõige 1 koostoimes lisaga 1 olid 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 6 000 000 krooni kuni 7 000 000 krooni tuli hagiavalduselt tasuta riigilõivu 240 000 krooni.

Ott Järvesaar

Lea Kivi

Lea Laarmaa